

Pracovní neschopnost v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2005

- *vývoj pracovní neschopnosti ve sledovaném období byl ovlivněn zákonnými změnami v oblasti nemocenského pojištění*
- *o pětinu se snížil počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti*
- *naopak se prodlužovala průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti*
- *dosaženou výši průměrného procenta pracovní neschopnosti se kraj řadí mezi kraje s vyšší nemocností*

Mezi **základní ukazatele** pracovní neschopnosti patří především průměrný počet nemocensky pojištěných osob, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti a počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti. S jejich využitím se pak tvoří ukazatele relativní, jako jsou průměrné procento pracovní neschopnosti, počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ, průměrný denní stav práce neschopných a počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Tyto údaje se dále člení podle pohlaví a podle příčin (pro nemoc, pro pracovní úraz a pro ostatní úrazy).

Sběr statistických dat o pracovní neschopnosti vychází ze zákona č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců ve znění pozdějších předpisů, jehož nejnovější změny v rámci reformy veřejných financí obsahuje následující přehled.

Změny v nemocenském pojištění od 1. 1. 2004 (Zákon č. 421/2003 Sb.):

- prodloužení rozhodného období pro zjišťování vyměřovacího základu pro výpočet dávek nemocenského pojištění z dosavadního kalendářního čtvrtletí na 12 kalendářních měsíců;
- snížení denního vyměřovacího základu pro výpočet nemocenských dávek a podpory při ošetřování člena rodiny během prvních 14 dnů pracovní neschopnosti u částky do 480 Kč ze 100 % na 90 %;
- pozastavení zvyšování redukčních hranic denního vyměřovacího základu a stanovení platnosti první redukční hranice ve výši 480 Kč a druhé redukční hranice ve výši 690 Kč až do konce roku 2005;
- snížení procentní sazby nemocenských dávek za první tři dny pracovní neschopnosti ze současných 50 % na 25%.

Celkový **počet nemocensky pojištěných** osob se v Jihomoravském kraji v průběhu let 2000 až 2005 snížil o 2 100 osob (o 0,4 %). Přičemž v Brně-městě se počet nemocensky pojištěných osob v roce 2005 zvýšil za posledních pět let nejvíce (nárůst o 8 630 osob, tj. o 3,5 %). Počet pojištěnců se relativně výrazně zvýšil i v okrese Brno-venkov (nárůst o 4,0 %), tento nárůst byl částečně ovlivněn novou územní strukturou platnou od 1. 1. 2005 (do Jihomoravského kraje přešlo celkem 25 obcí z kraje Vysočina). V ostatních okresech měly stavy nemocensky pojištěných osob v průběhu sledovaných let tendenci spíše klesající. Zejména v okrese Znojmo, kde byl v letech 2000 až 2005 zaznamenán stálý pokles nemocensky pojištěných osob – ročně průměrně o 2,4 %.

Tab. 1 Nemocensky pojištěné osoby v Jihomoravském kraji podle okresů v letech 2000 až 2005

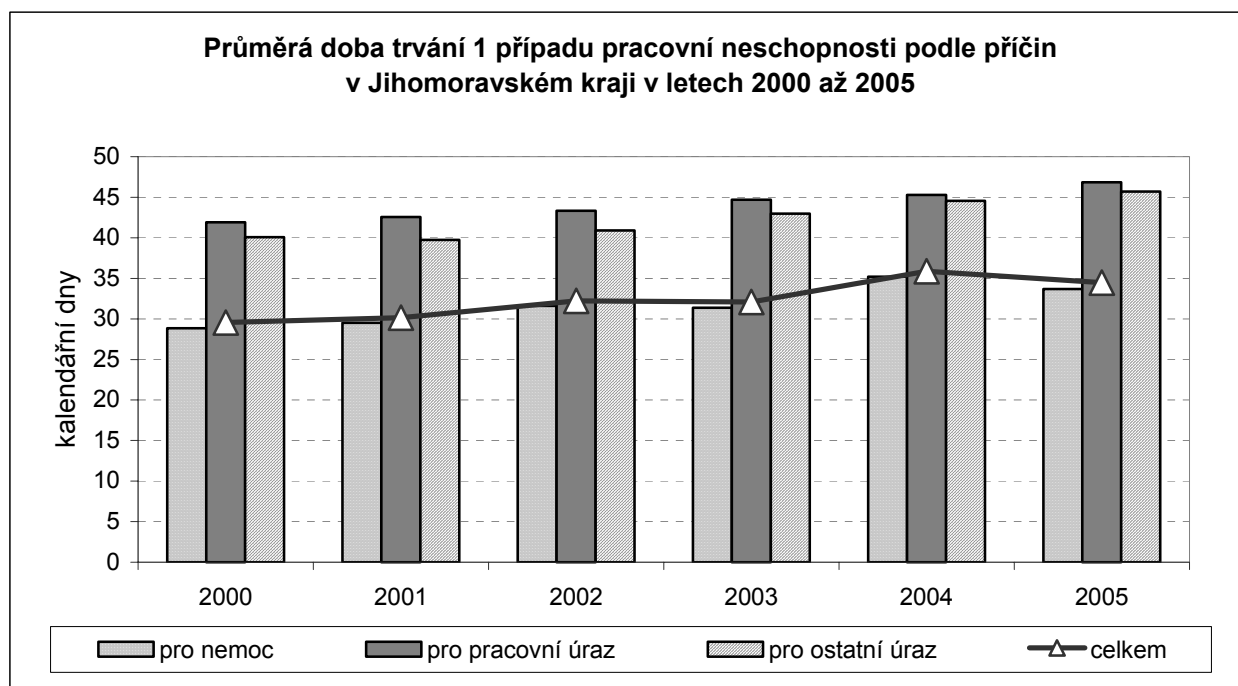
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000	Struktura v %	
								2000	2005
Jihomoravský kraj	498 511	496 036	492 865	495 598	488 910	496 411	99,6	100,0	100,0
Blansko	39 678	39 927	39 523	37 816	36 686	36 726	92,6	8,0	7,4
Brno-město	244 312	240 608	242 727	245 619	243 770	252 942	103,5	49,0	51,0
Brno-venkov	51 270	51 905	50 956	51 714	51 323	53 304	104,0	10,3	10,7
Břeclav	42 302	43 436	41 604	41 648	41 078	40 850	96,6	8,5	8,2
Hodonín	55 535	55 010	53 622	54 306	53 006	51 993	93,6	11,1	10,5
Vyškov	27 983	28 553	29 129	29 350	28 568	27 463	98,1	5,6	5,5
Znojmo	37 431	36 597	35 304	35 145	34 479	33 133	88,5	7,5	6,7

Výše pracovní neschopnosti závisí na počtu osob uznaných práce neschopnými, tedy na **počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti**. Vývoj tohoto ukazatele v Jihomoravském kraji byl v letech 2000 a 2001 zhruba stejný (429,5 tis. osob). V roce 2002 poklesl na 403 tis. osob, tento trend se udržel i v roce 2003 (404 tis. osob). V roce 2004 však výrazně poklesl téměř o čtvrtinu (o 23,9 %). V této skutečnosti se nejvíce odrazila výše zmiňovaná reforma veřejných financí, platná od 1. 1. 2004 a je možno tento vývoj přisuzovat i absenci chřipkové epidemie v roce 2004. Výrazná změna nastala až v roce 2005, kdy se počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti v Jihomoravském kraji meziročně zvýšil o 34 tis. osob, celkem tedy bylo 341 tisíc nově hlášených případů. Největší meziroční nárůst byl v okrese Brno-venkov (o 14,4 %), kde to bylo způsobeno již zmiňovanou změnou územní struktury. Naopak nejmenší nárůst nově hlášených případů byl v okrese Vyškov (4,8 %). Za celé sledované období ovšem poklesl počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti v Jihomoravském kraji o více jak jednu pětinu, v meziokresním srovnání k největšímu poklesu došlo v okrese Znojmo (o téměř jednu třetinu).

**Tab. 2 Nově hlášené případy pracovní neschopnosti v Jihomoravském kraji podle příčin
v letech 2000 až 2005**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000	Struktura v %	
								2000	2005
Nově hlášené případy pracovní neschopnosti celkem	429 501	429 520	403 084	403 882	307 315	341 236	79,4	100,0	100,0
v tom:									
pro nemoc	403 960	404 780	378 146	380 475	285 587	319 600	79,1	94,1	94,2
pro pracovní úraz	9 216	9 164	8 907	8 308	8 190	8 310	90,2	2,1	2,1
pro ostatní úraz	16 325	15 576	16 031	15 099	13 538	13 326	81,6	3,8	3,7

Komplexnějším ukazatelem pracovní neschopnosti – v porovnání s pouhým nominálním počtem nově hlášených případů – je **průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti**, který vyjadřuje skutečný dopad pracovní neschopnosti do využití fondu pracovní doby (váhu průměrného případu pracovní neschopnosti v čase).

V průběhu sledovaných let vzrostla **průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti** z 29,6 dnů v roce 2000 na 34,5 dnů v roce 2005, což je o téměř pět dní. V meziokresním srovnání je zajímavé, že právě v roce 2000 byla nejdelší průměrná doba 32,5 kalendářních dnů v okrese Hodonín, kdežto v roce 2005 byla nejdelší pracovní neschopnost 37,3 kalendářních dnů v okrese Blansko, kde během sledovaných šesti let vzrostl tento ukazatel téměř o 7 dní trvání jednoho případu.

**Tab. 3 Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti v Jihomoravském kraji podle okresů
v letech 2000 až 2005 (kalendářní dny)**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2000
Jihomoravský kraj	29,6	30,2	32,2	32,1	35,9	34,5	4,9
Blansko	30,4	29,9	32,9	34,0	38,9	37,3	6,9
Brno-město	28,9	29,9	31,6	31,5	34,3	33,6	4,7
Brno-venkov	31,3	31,2	34,3	34,4	38,9	36,3	5,1
Břeclav	30,8	30,2	32,2	32,5	37,0	35,4	4,6
Hodonín	32,5	32,7	35,8	33,6	39,5	36,2	3,7
Vyškov	24,8	26,8	28,1	28,0	31,2	30,5	5,7
Znojmo	28,3	29,0	30,6	31,1	35,6	33,8	5,5

I když se zvýšila průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti, celkový **počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti** se v průběhu let 2000 až 2005 v Jihomoravském kraji snížil. V roce 2000 to bylo 12,7 mil. dnů, v roce 2005 to bylo pouze 11,8 mil. dnů (pokles o 7,3 %). Největší pokles ovšem nastal v roce 2004, kdy počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti celkem meziročně poklesl o téměř 15 %.

Z hlediska příčin se v průběhu sledovaných let snižoval počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc (pokles o 7,6 %) a pro ostatní úrazy (pokles o 6,9 %), naopak pro pracovní úrazy se v průběhu hodnocených let počet kalendářních dnů mírně zvýšil (o 0,8 %).

Tab. 4 Kalendářní dny pracovní neschopnosti v Jihomoravském kraji podle příčin v letech 2000 až 2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000	Struktura v %	
								2000	2005
Kalendářní dny pracovní neschopnosti celkem	12 695 873	12 953 978	12 991 582	12 955 767	11 025 256	11 763 442	92,7	100,0	100,0
v tom:									
pro nemoc	11 655 302	11 944 901	11 949 873	11 935 315	10 051 241	10 765 121	92,4	91,8	92,2
pro pracovní úraz	386 278	390 065	385 839	371 292	370 811	389 299	100,8	3,0	3,0
pro ostatní úraz	654 293	619 012	655 870	649 160	603 204	609 022	93,1	5,2	4,8

Dalším ukazatelem, který vychází z počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti, je **průměrný denní stav práce neschopných**. Během hodnoceného období kolísaly hodnoty tohoto ukazatele a až v souvislosti se zavedenými změnami mezi roky 2003 a 2004 došlo k výraznému meziročnímu poklesu (o 15,1 %). V roce 2000 bylo v Jihomoravském kraji průměrně denně práce neschopno téměř 35 tis. osob, z toho téměř polovina byla registrována v okrese Brno-město. V roce 2005 to bylo denně více jak 32 tis. osob (pokles proti roku 2000 o více jak 7 %).

Souhrnným ukazatelem pracovní neschopnosti je **průměrné procento pracovní neschopnosti**. Vyjadřuje podíl celkové délky pracovní neschopnosti na kalendářním fondu času nemocensky pojištěných osob v daném období v procentech a propočte se takto: počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti x 100 / (průměrný počet nemocensky pojištěných osob v daném období x počet kalendářních dnů daného období).

Tab. 5 Průměrné procento pracovní neschopnosti v České republice podle krajů a okresů Jihomoravského kraje v letech 2000 až 2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Česká republika	6,455	6,748	6,772	6,814	5,857	6,126	94,9
v tom kraj:							
Hlavní město Praha	4,999	5,315	5,311	5,363	4,605	4,706	94,1
Středočeský	5,748	6,027	6,174	6,180	5,405	5,673	98,7
Jihočeský	6,331	6,872	6,845	6,841	6,027	6,528	103,1
Plzeňský	6,481	7,050	6,827	6,927	6,021	6,480	100,0
Karlovarský	6,180	6,541	6,717	6,569	5,685	5,996	97,0
Ústecký	6,496	6,768	6,796	6,855	5,884	6,042	93,0
Liberecký	7,131	7,673	7,723	7,657	6,489	6,722	94,3
Královéhradecký	6,606	7,010	7,032	6,982	6,033	6,427	97,3
Pardubický	6,654	6,897	6,893	6,999	6,099	6,491	97,5
Vysočina	6,548	6,782	6,926	7,082	6,103	6,356	97,1
Jihomoravský	6,958	7,155	7,222	7,162	6,161	6,492	93,3
v tom okres:							
Blansko	7,552	7,733	7,678	7,531	6,568	6,994	92,6
Brno-město	6,596	6,889	7,011	6,956	5,878	6,226	94,4
Brno-venkov	7,165	7,476	7,654	7,635	6,671	6,880	96,0
Břeclav	7,556	7,288	7,364	7,533	6,444	7,069	93,5
Hodonín	7,951	8,164	8,058	7,767	7,128	7,173	90,2
Vyškov	6,367	6,397	6,502	6,445	5,325	5,685	89,3
Znojmo	6,703	6,734	6,689	6,737	5,846	6,235	93,0
Olomoucký	6,969	7,273	7,429	7,580	6,399	6,650	95,4
Zlínský	7,782	7,980	8,015	8,060	6,883	7,168	92,1
Moravskoslezský	7,752	7,861	7,863	8,067	6,824	7,225	93,2

V Jihomoravském kraji se průměrné procento pracovní neschopnosti v letech 2000 až 2003 pohybovalo kolem sedmi procent, ale v roce 2004 výrazně pokleslo na 6,161 %. V roce 2005 pak opět došlo k mírnému zvýšení na 6,492 %. Kraj se tak řadí v republice mezi regiony s vyšším procentem pracovní neschopnosti,

ke kterým patří kraj Moravskoslezský, Zlínský, Liberecký a Olomoucký. Jako již tradičně je nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti v Hlavním městě Praze, zde je výrazně pod republikovým průměrem.

Podle jednotlivých příčin se na celkové hodnotě průměrného procenta pracovní neschopnosti dlouhodobě z více než 90 % podílí nemoc. Během sledovaného období neklesl podíl této příčiny pracovní neschopnosti pod 91 %. Podíl pracovních úrazů se na celkové neschopnosti dlouhodobě pohybuje kolem 3 % (v roce 2005 to bylo 3,3 %) a podíl tzv. ostatních úrazů se v průběhu sledovaných let pohyboval kolem 5 %.

Z údajů o pracovní neschopnosti **podle odvětví** vyplývá, že nejvyšší průměrné procento pracovní neschopnosti v Jihomoravském kraji v roce 2005 bylo v odvětví stavebnictví (9,229) a zemědělství (8,915), v obou těchto odvětvích je již tradičně výše pracovní neschopnosti nejvyšší. Naopak nejnižší procento pracovní neschopnosti je dlouhodobě registrováno ve školství (v roce 2005 to bylo 4,242).

Pracovní neschopnost v Jihomoravském kraji, ale i v celé České republice, měla během let 2000 až 2003 zcela odlišný vývoj než v roce 2004. Důvodem byly především změny, které vstoupily v platnost od 1. 1. 2004, týkající se finanční stránky nemocenských dávek. Zavedení těchto opatření vedlo ke zlepšení situace v oblasti pracovní neschopnosti. Zvláště ukazatel počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti se výrazně snížil. Naopak průměrná doba trvání jednoho případu značně vzrostla.